

Makale Geliş Tarihi: 10.12.2018
Kabul Tarihi: 21.12.2018

ADLİ MUHASEBE VE İLGİLİ TARAFLARIN ALGI DÜZEYLERİ: VAN ÖRNEĞİ¹

Fuat Çeliker

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
SBE Yüksek Lisans Öğrencisi
fuat587@gmail.com

Prof. Dr. Mehmet Aygün

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
İİBF İşletme Bölümü Öğretim Üyesi
maygun@yyu.edu.tr

Öz

Adli muhasebe, muhasebe ile hukuk biliminin kesiştiği bir daldır. Adli muhasebenin geleneksel muhasebe ve denetimden farklı olan yanı, sorunların derinine inmesi ve görünenden çok görünmeyenle ilgilenen bir bilim dalı olmasıdır. Bu çalışmanın amacı, adli muhasebe kavramı hakkında bilgi vermek ve ilgili tarafların algı düzeylerini Van İli örneğinde incelemektir. Çalışmada anket yöntemi kullanılmış ve Van ilinde bulunan 66 avukat ile 88 muhasebe meslek mensubuna yüz yüze görüşülerek uygulanmıştır. Anket verileri SPSS 20 paket programları ile analiz edilmiş olup, analiz sonucunda katılımcıların adli muhasebe konusundaki algı düzeylerinin düşük olduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Adli Muhasebe, Avukat, Muhasebe Meslek Mensupları, Van, Anket*

FORENSIC ACCOUNTING AND PERCEPTION LEVELS OF INTERESTED PARTIES: VAN EXAMPLE

Abstract

Forensic accounting is a branch of accounting and law. The different aspect of forensic accounting than traditional accounting and auditing is that the problems go deeper and that there is a branch of science that deals with the very invisible. The aim of this study is to provide information about the concept of forensic accounting and to examine the

¹ Bu çalışma, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bilimsel Araştırma Koordinatörlüğü tarafından SYL-2018-7178 nolu Proje ile desteklenen “Adli Muhasebe ve İlgili Tarafların Algı Düzeyleri: Van Örneği” başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

perception levels of the related parties in Van. The survey method was used and 66 lawyers and 88 accounting professionals in Van were interviewed face to face. The survey data were analyzed with SPSS 20 package programs and it was observed that the level of perception of the participants about forensic accounting was low.

Keywords: *Forensic Accounting, Lawyer, Accountants, Van, Survey*

Giriş

Dünya tarihinde özellikle 20. yüzyılın ortalarına gelindiğinde birçok alanda değişiklikler olmuş ve bu değişiklikler ekonomi alanında da gerçekleşmiştir. Gerek yapısal anlamda olsun gerekse de hukuki anlamda olsun çeşitli değişiklikler yaşanmıştır. Bunun nedeni ise muhasebe ile ilgili yaşanan şirket skandallarıdır (Enron, Worldcom, Xerox, Parmalat). Yaşanan bu skandallar hem yerel anlamda hem de küresel anlamda etki yaratmıştır. Skandallara karışan şirketlerin paydaşları ve ilgili grupları denetim faaliyetlerine güvenememeye başlamışlardır. Bunun sonucunda denetim faaliyetlerine standart getirilmeye çalışılmış ve daha şeffaf bir yapı oluşturulmak istenmiştir ancak başarılı olunamamıştır. Denetim faaliyetlerinin sadece görünenele ilgilendiği ve hile ve yolsuzlukların devam ettiği görülmüştür. Tüm bu gelişmelerden sonra hile ve yolsuzluklarla mücadele edebilecek ve mahkemelere intikal etmiş ya da etmemiş mali konuların çözümünü sağlayabilecek yeni bir alan ortaya çıkmıştır. Bu yeni alan muhasebenin bir kolu olarak dünyada “Forensic Accounting” yani Adli Muhasebe olarak adlandırılmıştır.

Adli muhasebe, muhasebe ile hukuk biliminin kesiştiği bir daldır. Adli muhasebenin geleneksel muhasebe ve denetimden farklı olan yanı, sorunların derinine inmesi ve görünenden çok görünmeyenle ilgilenen bir bilim dalı olmasıdır. Öte yandan adli muhasebe geleneksel muhasebeden farklı olarak kriminoloji, hukuk, psikoloji, grafoloji gibi diğer bilim dallarından da faydalanmaktadır. Adli muhasebe hile ve yolsuzlukların önlenmesinde işletmelere ve mahkemelere yardımcı olmakta ve mali konulardaki uyumsuzlukların hukuki anlamda karara bağlanmasını sağlamaktadır.

Adli muhasebe öncelikle ABD başta olmak üzere birçok diğer ülkelerde uygulama alanı bulmuş ve adli muhasebecilik mesleği ile ilgili gerekli yasal zemin oluşturulmuştur. Bunun sonucu olarak adli muhasebecilik mesleğinin eğitimini verecek olan kurumlar oluşturulmuş ve mesleği yürütmek için gerekli olan sertifikalar verilmeye başlanmıştır. Adli muhasebecilik dünyanın birçok ülkesinde uygulama alanı bulmuş olsa da, ülkemizde bu meslek ile ilgili henüz bir düzenleme ve yasal zemin bulunmamaktadır. Özellikle mali

konulardaki uyumsuzluklar göz önüne alındığında adli muhasebecilik mesleğinin ülkemiz için gerekli bir alan olduğunu ve bu alanda yapılan çalışmaların ülkemizde adli muhasebecilik mesleğine katkı sağlayacağını söylemek mümkündür.

Yukarıdaki teorik tartışmalardan hareketle bu çalışmanın amacı, adli muhasebe kavramı hakkında bilgi vermek ve Van ili özelinde ilgili tarafların algı düzeyini belirlemektir. Bu amaçla yapılan çalışma sonucunda, Van ilinde faaliyet gösteren ilgili tarafların (Muhasebeciler ve Avukatlar) adli muhasebe hakkında bilgi düzeylerinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Buna karşın yapılan çalışma da, tarafların adli muhasebeye ihtiyaç olduğu kanaatleri de elde edilen diğer önemli bir sonuçtur.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Girişi takiben ikinci bölümde kavramsal çerçeve açıklanmıştır. Üçüncü bölüm literatür taraması ve son bölüm de ise ampirik analiz ve sonuçları yer almaktadır.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Adli Muhasebe

Adli muhasebe için hukuk ve muhasebenin kesiştiği nokta denilebilir. Bundan dolayı adli muhasebe ile ilgili faaliyetlerin çoğu medeni ve ceza hukuk kapsamına girmektedir. Adli muhasebe ve adli muhasebe soruşturmaları genellikle medeni ve ceza hukukuyla ilgili olan finansal suçları ve bu suçlarla ilgili davaların açılmasını ve aynı zamanda mahkeme sürecinde bu suçlarla ilgili davaların sonuçlanması için kullanılan muhasebe bilgilerini içermektedir. (Aktaş ve Kuloğlu, 2008: 104).

Adli muhasebeyle ilgili literatürde birçok tanım bulunmaktadır. Bunların bazılarında aşağıda yer verilmiştir:

Adli muhasebe, “soruşturmacı tekniklerinin kullanımı, muhasebe ve ticaret becerileri ile entegre olma, mahkemede tanıklık ve uzman tanıklar tarafından kullanılması için fikir ve düşünceler geliştirme, karmaşık finansal bilmeceleri çözme, yolsuzluk soruşturması, zarar hakkında karar verme, firma değerinin belirlenmesi ve diğer finansal tartışmaların çözümünde kullanılan sezgisel bir yaklaşımdır” (Akyel, 2009: 67).

Adli muhasebe, muhasebe ve işletmecilik ile ilgili bilgilerin yanında, hukuki ilke ve kurallarında kullanılarak, mali, sosyal ve hukuki problemlerin aydınlatılmasını sağlayan bir bilim dalıdır (Pehlivan ve Dursun, 2012: 130).

Bekçioğlu vd. (2013: 4) adli muhasebeyi; muhasebe, psikoloji, kriminoloji veya işletme gibi bilim dallarından edindiği

bilgileri çeşitli mali, sosyal ve hukuki sorunlara uygulayarak bu sorunların çözümüne katkı sağlamaya çalışan bir bilim dalı olarak ifade etmişlerdir.

Adli muhasebe sadece muhasebe ve finans ile ilgili hukuki uyuşmazlıkları gideren bir dal olarak düşünülmemelidir. Aynı zamanda işletmelerdeki hile ve yolsuzlukların ortaya çıkarılmasında (Karacan, 2012: 108) işletmelere yardımcı olarak, gelecekteki olası zararları önlemiş olurlar. Tanımda da anlaşılacağı üzere adli muhasebecilik sadece tek bir işlevi ve görevi olan bir meslek olmasının yanı sıra çeşitli yönleri ve işlevleri olan bir meslektir. En önemli etkinliği, finans ve muhasebe ile ilgili adli süreçlerde etkin rol oynamasıdır. Adli muhasebe sadece sosyal bir alan değildir, aynı zamanda hukukun ve ekonominin arabuluculuğunu gerçekleştiren bir daldır. Adli muhasebeyi, mali suçlara bulaşmış olan kişilerle ilgili gerekli delilleri bir araya getirip, mahkemede bu delilleri kabul görebilecek şekilde beyan etmeye çalışan bir bilim dalı olarak da açıklamak mümkündür (Aktaş ve Kuloğlu, 2008: 103).

1.2. Adli Muhasebeci

Adli muhasebe, muhasebe biliminin içeriklerinden faydalanarak faaliyetlerini gerçekleştirmektedir. Bir adli muhasebecin, muhasebe bilgi ve becerilerine sahip olması gerekmektedir. Aksi takdirde olayları çözümlenmede ve yorumlamada sorunlar yaşayacaktır. Adli muhasebecinin finansal muhasebe, maliyet muhasebesi, yönetim muhasebesi ve şirketler muhasebesi gibi muhasebe türleri konusunda donanımlı olmalıdır. Böylelikle karşılaştığı durumları bu muhasebe bilgileri ile daha kolay bir şekilde çözebilecektir.

Adli muhasebeci, adli muhasebecilik mesleğini yerine getirebilecek mesleki bilgi ve gerekliliklere sahip kişidir. Adli denetçi veya araştırmacı denetçi olarak da isimlendirilen (Eiyya ve Otor, 2013: 19) adli muhasebeci, ticari ilişkiler neticesinde kişi, işletme veya kurumlar arasında ortaya çıkan istirdat, birleşme, tazminat, taraflar arasında imzalanan sözleşmelerin yeniden yorumlanması gibi pek çok farklı konuda görev yapmaktadırlar (Özkul ve Pektekin, 2009: 62).

2. LİTERATÜR TARAMASI

Adli Muhasebecilik mesleğinin öneminin anlaşılması ile birlikte konu ile ilgili Türkiye özelinde yapılan çalışmaların olduğu görülmektedir. İlk yapılan çalışmalarda (Pazarçeviren, 2005; Keleş ve Keleş, 2014; Kurt, 2015; Gülten, 2010; Aktaş ve Kuloğlu, 2008;

Doğan, 2016; Aksu vd., 2008; Karacan, 2012; Bekçioğlu vd., 2013; Ciğer ve Topsakal, 2015) genel olarak adli muhasebecilik hakkında teorik bilgiler verildiği görülmektedir.

Daha sonraki yıllarda yapılan çalışmalarda ise bu çalışmaya benzer biçimde adli muhasebecilik ile yakından ilişkili olan meslek mensupları üzerine ampirik çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalardan bazıları aşağıda özetlenmiştir.

Çankaya vd., (2014) 495 muhasebe meslek mensubu ve 60 yargı mensubu üzerine yaptıkları çalışmalarında adli muhasebede uzman tanıklık mesleği ile ilgili bir çalışma yapmışlardır. Yapılan çalışma sonucunda uzman tanıklara ihtiyaç duyulduğu ve muhasebe meslek mensuplarının gerekli uzman tanıklık yeterliliğine sahip olmadıklarını ortaya koymuşlardır.

Meriç ve Erkuş (2016) 204 muhasebe meslek mensubu ve 109 hakim üzerine yapmış oldukları çalışmalarında, her iki meslek grubunun adli muhasebeciliğe duydukları ihtiyaç ölçülmeye çalışılmıştır. Araştırmanın sonucunda, bilirkişilik müessesinin yetersiz kaldığını ve adli muhasebecilik mesleğinin tüm faaliyetlerini yerine getiremediğini ve bu anlamda geliştirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Akın ve Onat (2015) Batı Akdeniz Bölgesinde yer alan 92 muhasebe meslek mensubu üzerine araştırma yapmışlardır. Çalışmanın yapılışındaki amaç muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebecilik kavramı ile ilgili görüşlerini saptamaktır. Çalışmanın sonucunda muhasebe meslek mensuplarının genel olarak adli muhasebecilik kavramına uzak oldukları ve farkındalık düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür.

Dağdeviren ve Mirza (2017) Ege bölgesinde bulunan 203 muhasebe meslek mensupları üzerine yaptıkları çalışmada, muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebe algıları ölçülmeye çalışılmıştır. Çalışmanın sonucunda ankete katılanların adli muhasebeye yönelik algılarının yüksek olduğu ve ülkemizde adli muhasebeye gerekli önemin verildiği sonucu çıkarılmıştır.

Kıllı ve Çeviren (2017) Mersin ilinde 302 muhasebe meslek mensubu üzerinde çalışmada bulunmuşlardır. Bu çalışmada amaç, muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebe ve adli muhasebecilik kavramlarına olan farkındalıklarını ölçmektir. Çalışmanın sonuçlarına göre muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebe ve adli muhasebecilik kavramlarını duyduğunu, fakat bu kavramlar hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür.

3. ADLİ MUHASEBE VE İLGİLİ TARAFLARIN ALGI DÜZEYLERİ: VAN ÖRNEĞİ

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, dünyanın birçok ülkesinde uygulama alanı bulan adli muhasebe ile ilgili tarafların algı düzeylerini ölçmektir.

3.2. Araştırmanın Evreni

Yukarıda da ifade edildiği gibi Adli Muhasebe, muhasebe ve hukuk bilimlerini kapsayan bir kavramdır. Bu bağlamda çalışma muhasebe meslek mensupları ve avukatlar üzerine yapılmıştır. VANSMMMO verilerine göre Van ilinde bulunan Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (SMMM) sayısı 241, Yeminli Mali Müşavir (YMM) sayısı ise 5'dir. Van Barosundan alınan verilere göre ise Van ilinde bulunan avukat sayısı 523'dür. Bu çalışmada kullanılan verileri elde etmek için anket formu kullanılmış olup, 66 avukat ve 88 SMMM olmak üzere toplam 154 kişiye uygulanabilmektedir.

3.3. Araştırmanın Yöntemi ve Kapsamı

Araştırma ile ilgili verileri elde etmek için anket yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan anket formu Terzi ve Atmaca (2012), Erkan (2016) ve Akal (2014)'ün anket formlarından alınmıştır.

3.4. Anketin Geçerliliği ve Güvenilirliği

Anket çalışmaları sonucunda elde edilen anket verileri SPSS 20 programına girişleri yapılarak öncelikle güvenilirlik analizi yapılmıştır. Güvenirlilik, araştırmada uygulanan tekniğin araştırmacıya evren hakkında verileri sunmada ne kadar istikrarlı ve tutarlı olduğuyula ilgilidir (Saruhan ve Özdemirci, 2016: 195). Güvenirlilik analizinde ölçeği oluşturan ifadelerin kendi içinde birbirleriyle olan tutarlılığı iç tutarlılık testi yapılarak ortaya çıkarılmaktadır. İç tutarlılık analizinde en sık kullanılan yöntem (Saruhan ve Özdemirci, 2016: 196), Cronbach's Alpha'dır.

Cronbach's Alpha	N of Items
,862	55

SPSS 20 programı vasıtasıyla yapılan güvenilirlik analizi testinde anketimizin Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı 0,862 olarak tespit edilmiştir. Cronbach's Alpha değerinin 0,8 'den büyük olması 'iyi' , 0,7'den büyük olması 'kabul edilebilir' , 0,6'dan büyük olması 'orta derecede güvenilir' , 0,6'dan küçük olması ise 'zayıf'

olarak adlandırılır (Saruhan ve Özdemirci, 2016: 196). Görüldüğü üzere araştırmada kullanılan anketimizin güvenilirlik analizinin iyi olduğu ortaya çıkmıştır.

3.5. Araştırmanın Sonuçları ve Değerlendirilmesi

Araştırmada kullanılan istatistikî yöntemler ve elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir.

3.5.1. Frekans Dağılımının Sonuçları ve Değerlendirilmesi

66 avukat ve 88 SMMM'den elde edilen demografik bilgiler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişkenler	Frekans	%
Cinsiyet		
Kadın	39	25,3
Erkek	115	74,7
Toplam	154	100,0
Yaş		
22-29	50	32,5
30-37	52	33,8
38-45	34	22,1
46+	18	11,7
Toplam	154	100,0
Eğitim		
Lise	4	2,6
Ön Lisans	7	4,5
Lisans	117	76,0
Lisansüstü	26	16,9
Toplam	154	100,0
Medeni Durum		
Evli	97	63,0
Bekar	57	37,0
Toplam	154	100,0

Unvan		
Avukat	66	42,9
SMMM	88	57,1
Toplam	154	100,0
Çalışma Süresi		
0-5	68	44,2
6-10	34	22,1
11-15	25	16,2
16-20	13	8,4
20+	14	9,1
Toplam	154	100,0

Tablo 1’de görüleceği üzere katılımcıların %25,3’ü kadın, %74,7 ise erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımlarına bakıldığında zaman %32,5 ile 22-29 yaş grubundakiler ile %33,8 ile de 30-37 yaş grubundaki katılımcıların ön plana çıktığı görülmektedir. Bu sonuçlar bir bakıma katılımcıların yarıdan fazlasının orta yaş ve altı kişilerden oluştuğunu göstermektedir. Eğitim durumları göz önüne alındığında katılımcıların çoğunluğunun lisans (%76,0) mezunu olduğu görülmektedir. Eğitim bölümünde lise ve Ön Lisan (7,1) olarak görünenler ise SMMM’dir. Bu grup 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu’nda yapılan değişikliğin sonucunda, lise ve ön lisans mezunu serbest muhasebecilere SMMM unvanının verilmesi ile ilgilidir. Katılımcıların medeni durumu dağılımlarına bakıldığında, % 63,0’nün evli geriye kalan % 37,0’nin ise bekar olduğu görülmektedir. Tablo 1’den katılımcıların unvanlarına göre dağılımlarına bakıldığında % 42,9’nun avukat geriye kalan % 57,1’nin ise SMMM olduğu görülmektedir. Son olarak katılımcıların mesleklerindeki çalışma süreleri dikkate alındığında, % 44,2 ile 0-5 yıl aralığının ve % 22,1 ile 6-10 yıl aralığının ön plana çıktığı görülmektedir. Bu oranlar dikkate alındığında, katılımcıların yarısına yakınının mesleki tecrübesinin yeni olduğu görülmektedir.

3.5.2. Katılımcıların Adli Muhasebeye Yönelik Farkındalık Düzeylerini Ölçmeye Yönelik Sonuçlar ve Değerlendirmeler

Katılımcıların adli muhasebe konusundaki farkındalıklarını ölçmek amacıyla “evet” ve “hayır” şeklinde cevaplandıracakları 13

soru yönetilmiştir. Katılımcıların sorulara verdikleri cevaplara göre elde edilen bulgular Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2: Katılımcıların Adli Muhasebe Mesleği Konusundaki Farkındalıkları

İFADELER	EVET		HAYIR	
	Frekans	%	Frekans	%
Adli muhasebe ifadesini daha önce duydunuz mu?	39	25,3	115	74,7
Adli muhasebe alanıyla ilgili yeterli düzeyde bilginiz var mı?	12	7,8	142	92,2
Ülkemizde adli muhasebe mesleğine ihtiyaç var mıdır?	102	66,2	52	33,8
Muhasebe bölümü olan üniversitelerde adli muhasebe dersleri olmalı mıdır?	145	94,2	9	5,8
Dünya’da adli muhasebe konusunda destekleyici yasalar var mıdır?	70	45,5	84	54,5
Türkiye’de adli muhasebe konusunda destekleyici yasalar var mıdır?	12	7,8	142	92,2
Adli muhasebe ile ilgili üniversite döneminizde ders ve/veya seminer aldınız mı?	2	1,3	152	98,7
Adli muhasebe ile ilgili meslek hayatınızda kurs ve/veya seminer aldınız mı?	5	3,2	149	96,8
Adli muhasebe sizce muhasebe meslek mensuplarının kalifiyesini artırır mı?	134	87,0	20	13,0
Adli muhasebe ile ilgili sizce üniversitelerin müfredatına ders/dersler konmalı mıdır?	148	96,1	6	3,9
Sizce adli muhasebenin önemi gelecek yıllarda artacak mı?	117	76,0	37	24,0
Sizce adli muhasebenin Türkiye’de uygulanması gelecek 10 yılda mümkün müdür?	88	57,1	66	42,9
Sizce adli muhasebenin Türkiye’de uygulanması için muhasebe meslek mensupları yeterince bilgili midir?	27	17,5	127	82,5

Tablo 2’de katılımcıların adli muhasebe ile ilgili algılarını ölçmeye yönelik bulgular yer almaktadır. Tablo incelendiğinde katılımcıların %74,7’nin adli muhasebe ifadesini duymadığı görülmektedir. Bu veriye paralel olarak katılımcıların %92,2’i ise adli muhasebe konusunda bilgili olmadıkları yönünde beyan vermişlerdir. Bu iki orandan çıkarılacak sonuç, adli muhasebe ifadesini duyan katılımcıların dahi adli muhasebe konusunda bilgilerinin olmadığıdır.

Tablo 2’de katılımcıların %92,2’nin adli muhasebe konusunda bilgileri olmamasına rağmen, %66,2 ‘i Türkiye’de adli muhasebeye ihtiyaç duyulduğunu beyan etmiştir. Katılımcıların %94,2’i ise Türkiye’de üniversitelerin ders programlarında adli muhasebe ile ilgili derslerin olması gerektiğini vurgulamışlardır.

Diğer bir sonuç ise adli muhasebe konusunda katılımcıların %92,2’i bilgili değil iken, %45,5’nin Dünya’da adli muhasebe konusunda destekleyici yasalar olduğunu düşünmeleridir.

Tablo 2’de katılımcıların %98,7’nin üniversite döneminde, %96,8’nin ise meslek yaşamında adli muhasebe ile ilgili ders ya da seminer almadığı görülmektedir. Katılımcıların %76,0 ‘ı adli muhasebenin önemini gelecek yıllarda artacağını düşünmekte iken, %57,1’i ise adli muhasebenin gelecek 10 yılda Türkiye’de uygulanmasının mümkün olmadığını ortaya koymuşlardır.

Tablo 2’deki bir diğer önemli vurgu ise katılımcıların %82,5’nin adli muhasebenin Türkiye’de uygulanması için muhasebe meslek mensuplarının yeterince bilgili olmadığını ortaya koymalarıdır. Ankete katılanların yarısından fazlasının muhasebe meslek mensubu olduğu düşünüldüğünde, muhasebe meslek mensuplarının dahi, kendilerini adli muhasebecilik mesleği için yeterli görmedikleri sonucu çıkarılabilir.

Tablo 2’den katılımcıların adli muhasebe ile ilgili farkındalık düzeylerini ölçmeye yönelik genel sonuçlara bakıldığında zaman, katılımcıların adli muhasebe farkındalıklarının düşük olduğu ve adli muhasebe kavramına uzak oldukları görülmektedir.

3.5.3.Adli Muhasebenin Ne Olduğuna Yönelik Sonuçlar ve Değerlendirmeler

Araştırmanın bu bölümünde katılımcılara adli muhasebenin ne olduğuna yönelik çeşitli sorular sorulmuştur. Sorulara verilen cevaplarla ilgili bulgular ve değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır.

Tablo 3: Adli Muhasebenin Ne Olduğuna Yönelik Sonuçlar

İFADELER	Kesinlikle Katlıyorum (%)	Katlıyorum (%)	Kararsızım (%)	Katılmıyorum (%)	Kesinlikle Katılmıyorum (%)
Adli muhasebe adliyelerin muhasebe sistemidir	9,1	33,1	40,3	11,7	5,8
Adli muhasebe, muhasebe davalarının adliyede görülmesidir	14,3	45,5	26,0	11,7	2,6
Adli muhasebecinin derin bir muhasebe bilgisine sahip olması gerekmektedir.	53,3	31,8	9,1	4,5	1,3
Adli muhasebeciliğin ayrı bir müfredatı olmalıdır.	27,3	38,3	23,4	7,8	3,2
Türkiye’de adli muhasebeciliğe önemli ölçüde ihtiyaç duyulmaktadır.	22,1	32,5	30,5	13,6	1,3
Adli muhasebeci unvanını alabilmek için muhasebecilerin bir staj dönemi geçirmeleri gerekmektedir.	26,6	38,3	16,9	9,7	8,4
Ülkemizde adli muhasebecilerin staj yapmasına imkan sağlayacak kurum ve kuruluşlar yeterli sayıdadır.	10,4	16,9	31,2	24,0	17,5
Adli muhasebecilik mesleğinin uygulanabilmesi için 3568 sayılı meslek yasası ile düzenlenmesi gerekmektedir.	27,9	44,2	23,4	3,2	1,3
Adli muhasebenin uygulanabilmesi için gerekli alt yapı yetersizdir.	31,8	32,5	20,1	10,4	5,2
Adli muhasebecilik mesleğine yönelik lisans ve lisansüstü düzeyinde bölümler oluşturulmalıdır	42,2	43,5	9,7	2,6	1,9
Adli muhasebe uzmanlığı için TESMER (Türkiye serbest muhasebeci mali müşavirler ve yeminli mali müşavirler temel eğitim ve staj merkezi) tarafından bir eğitim programı oluşturulmalıdır.	37,0	49,4	8,4	1,9	3,2
Adli muhasebe, finansal raporlamada kalitenin artmasına yardımcı olur	22,7	38,3	28,6	7,1	3,2
Adli muhasebe, gerçeğe uygun finansal tabloların hazırlanmasına katkı sağlar	26,0	39,6	24,0	6,5	3,9
Adli muhasebe uygulamaları, finansal tablo kullanıcılarının güvenilirlik düzeyini olumlu yönde etkiler.	26,0	42,9	22,7	7,1	1,3
Adli muhasebe, muhasebe mesleğinin yapısal açıdan gelişmesine katkı sağlar.	37,7	41,6	14,3	5,2	1,3
Adli muhasebeye yönelik yapılacak eğitimler, adli muhasebenin kurumsal çerçevesinin oluşturulmasında önemlidir.	33,6	47,4	13,6	3,9	1,3
Adli muhasebe, muhasebe mesleğinin vizyonuna olumlu katkı sağlar.	37,7	46,1	11,0	4,5	0,6
Adli muhasebe, muhasebe meslek mensuplarına yeni iş fırsatları sunar.	42,9	33,1	17,5	3,9	2,6
Adli muhasebe, ekonomik davalarda muhasebe meslek mensubunun davaya etkin bir biçimde katılmasını sağlar.	40,3	40,3	14,9	3,2	1,3

Adli muhasebe, muhasebe meslek mensuplarına finansal konularda önemli bir uzman (bilirkişi) olma özelliği sağlar.	40,3	41,6	14,3	3,2	0,6
Adli muhasebe işletmelerde etkin bir iç kontrol sisteminin oluşumuna katkı sağlar.	20,1	38,3	31,8	9,6	0,6
Adli muhasebe, denetim uygulamalarının önemini artırır.	27,3	42,9	22,7	5,2	1,9
Adli muhasebenin üniversitelerin öğretim programlarına (lisans, yüksek lisans ve doktora) yerleştirilmesi, adli muhasebenin gelişmesine katkı sağlar.	47,4	39,0	8,4	3,9	1,3
Adli muhasebe, işletmenin kurumsallaşma sürecinde önemli bir katkı sağlar.	20,8	35,1	31,2	11,7	1,3
Adli muhasebe, işletme – devlet ilişkisinin güçlenmesine yardımcı olur.	24,7	40,3	29,2	4,5	1,3
Adli muhasebe, işletmelerin hukuksal olaylarının (hukuki itilaflarda) çözümünde etkin bir araçtır.	48,1	32,5	13,0	3,9	2,6

Tablo 3'te Adli Muhasebenin Ne Olduğuna ilişkin katılımcıların yanıtları yer almaktadır. Sonuçlar aşağıda kısaca özetlenmiştir:

Katılımcıların yaklaşık % 42'lik kısmının adli muhasebenin, adliyelerin muhasebe sistemi olduğunu, % 60'lık kısmı ise adli muhasebenin, muhasebe davalarının adliyede görülmesi olarak değerlendirmişlerdir. Katılımcıların önemli bir kısmı (% 85) adli muhasebecilerin derin bir muhasebe bilgisine sahip olmalarını, % 65'lik kısmının adli muhasebeciliğin ayrı bir müfredatının olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Katılımcıların % 55'lik kısmı Türkiye'de adli muhasebeciliğe önemli bir ihtiyaç duyulduğunu, % 66'lık kısmı adli muhasebeci unvanı alabilmek için staj dönemi geçirmeleri gerektiğini buna karşın adli muhasebecilerin staj yapmasına imkan sağlayacak kurum ve kuruluşların yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların önemli bir kısmı (% 72) adli muhasebecilik mesleğinin uygulanabilmesi için 3568 sayılı meslek yasasında düzenlenmesini ve % 87'lik kısmı ise adli muhasebe uzmanlığı için TESMER tarafından bir programın uygulanmasını % 86'lık kısmı ise adli muhasebecilik mesleğine yönelik lisans ve lisansüstü düzeyde bölümler oluşturulması gerektiğini ifade etmişlerdir. Katılımcıların önemli bir kısmı, adli muhasebenin finansal raporlamada kalitenin artmasına, gerçeğe uygun finansal tabloların hazırlanmasına, finansal tablo kullanıcılarının güvenilirlik düzeyine olumlu etkisine bulunacağına, muhasebe mesleğinin vizyonuna katkı yapacağını, muhasebe meslek mensuplarına yeni iş fırsatları sağlayacağına, denetim uygulamalarının öneminin artacağına ve kurumsallaşma sürecine önemli katkı sağlayacağını belirtmişlerdir.

Bütün bu sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde, katılımcıların adli muhasebe bilgi düzeylerinin düşük olmasına karşın, adli muhasebeciliğin gerekli olduğuna yönelik düşüncelerinin olduğu görülmektedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Küreselleşmenin ve teknolojik gelişmelerin bir sonucu olarak, zaman içerisinde denetim mesleğinin yetersiz kaldığı görülmüştür. Özellikle de farklı çıkar gruplarının hile ve yolsuzluklara başvurması ve mali konulardaki anlaşmazlıkların sayısındaki artışlar ile küresel etkili şirket skandallarının artması denetim mesleğinin sorgulanmasına yol açmıştır. Denetim mesleğinin yetersiz kalması ile denetim alanında yeni uzmanlık alanları ortaya çıkmıştır. Bu alanlardan en önemlisi ve denetim alanından daha kapsamlı ve etkili olanı ise şüphesiz ki adli muhasebedir.

Adli muhasebe, yargı sürecindeki herhangi bir mali uyuşmazlığı veya çeşitli konulardaki finansal suçları başta muhasebe ve hukuk olmak üzere diğer birçok bilim dalının yardımıyla sonuca ulaştıran bir uzmanlık alanıdır. Adli muhasebe, kriminoloji, psikoloji, grafoloji gibi birçok uzmanlık alanını içinde barındıran bir bilim dalıdır. Küresel çaplı şirketlerin artan iş yoğunlukları ve bunun yanı sıra giderek karmaşıklaşan işlemleri adli muhasebeye olan ihtiyacı artırmıştır. Öte yandan mahkemelere intikal etmiş olan ya da olmayan mali konuların çözümünde mahkemeler yetersiz kalmaktadırlar. Bu konuda adli muhasebeciler mahkemeye uzman tanıklık sıfatı ile destek sağlamaktadırlar.

Adli muhasebenin ülkemizdeki mevcut durumu ve uygulanabilirliği göz önünde bulundurularak hazırlanan bu çalışmada, adli muhasebe kavramı hakkında bilgi verilmiş ve ilgili tarafların (muhasebe meslek mensupları ve avukatlar) adli muhasebe algı düzeyleri Van ili özelinde incelenmiştir.

Yapılan anket çalışması sonucunda, katılımcıların adli muhasebeye uzak oldukları ve adli muhasebe farkındalıklarının ise düşük olduğu görülmektedir. Buna karşın çalışmadan elde edilen önemli bir sonuç da katılımcıların önemli bir kısmının adli muhasebenin uygulanmasına yönelik görüşleridir. Adli muhasebenin uygulanması ile birlikte özellikle finansal tablolara ve dolayısıyla işletmelerin açıklayacağı bilgilere olan güvenin artacağıdır.

Adli muhasebenin ülkemizde uygulanabilirliğini sağlayacak önerilere aşağıda yer verilmiştir:

- Adli muhasebe ile ilgili üniversitelerin lisans ve yüksek lisans programlarına derslerin konulması, mesleğin gelişimi

için hayati öneme sahiptir. Adli muhasebe ile ilgili üniversitelerde dersler verilmeden gerçek anlamda mesleği icra edebilecek kişileri bulmak zor olacaktır.

- Adli muhasebe mesleğinin ülkemizde icra edilebilmesi öncelikle 3568 no'lu meslek yasası ile düzenlenmesi gerekmektedir. Bu uygulama adli muhasebecilik mesleğinin ülkemizde kabul görmesini ve kurumsal bir kimlik kazanmasını sağlayacaktır.

- Adli muhasebecilik mesleğini yürütecek olan kişilere üniversite eğitimlerinden sonra pratik eğitim alabilmeleri için en az 1 yıl staj yapma zorunluluğu getirilmelidir. Staj organizasyon işlemlerinin ise TESMER'e verilmesi gerekmektedir.

- Adli muhasebecilik mesleğini yürütecek olan kişilerin mesleği belgelendiren bir resmi belgeye sahip olması gerekmektedir. Bu resmi belge TÜRMOB tarafından gerekli şartlar ve koşullar sağlandıktan sonra adli muhasebeci adaylarına verilebilir. Ancak bu resmi belgenin alınabilmesi için TÜRMOB'un bazı koşul ve şartlar belirtmesi gerekmektedir. Alınan belge mesleğe yönelik yeterlilik belgesi olduğu için TÜRMOB'un bu belgeyi verebilmesi için adayları sınava ve diğer birçok kriterlere tabi tutması gerekmektedir.

Adli muhasebe, son yıllarda yaşanan muhasebe skandalları ile birlikte önemi artan ve üzerinde çok sayıda çalışmanın yapıldığı bir alan haline gelmiştir. Yaptığımız incelemelerde Van ili özelinde kavrama ilişkin, tarafların algı düzeyini ölçmeye yönelik bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu anlamda, konu ile ilgili yapılacak çalışmalarda Van ilinin de değerlendirilmeye alınmasına imkan verecek olan bu çalışma bazı kısıtlamaları da içermektedir. Öncelikle ana kütleyi temsil yeteneğine, sahip olsa da konuya ilişkin gelecekte yapılacak çalışmalarda örneklem hacmi geniş tutulabilir. Bunun yanı sıra konuyla ilgili daha sonra yapılacak çalışmalarda örnek bir uygulama üzerinde çalışmanın yapılması kavramın öneminin daha da anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

Kaynakça

AKAL, Candaş (2014), Adli Muhasebe ve Adli Muhasebecilik Mesleğinin Ne Olduğu, Denetim Sektöründe Farkındalığı ve Geliştirilmesine Yönelik Öneriler Üzerine Bir Değerlendirme, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

AKIN, Osman ve ONAT, Osman Kürşat (2015), Muhasebe Meslek Mensuplarının Adli Muhasebecilik Kavramına Bakış Açılarının

- Değerlendirilmesi, *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 8(1), 33-51.
- AKSU, İbrahim, UĞUR, Ahmet ve ÇUKACI, Yusuf Cahit (2008), Adli Muhasebecilik Ve Adli Muhasebecilik Mesleğinin Bir Kolu Olarak Bilirkişilik, *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6 (9), 63-71.
- AKTAŞ, Hüseyin ve KULOĞLU, Gökhan (2008), Adli Muhasebe ve Adli Muhasebecilik Mesleği, *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, Sayı: 25, 101-120.
- AKYEL, Nermin (2009), Adli Muhasebecilik ve Türkiye’de Uygulanabilmesi İçin Altyapı Bileşenlerinin Mevcut Durumu, Değerlendirilmesi ve Öneriler, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- BAYRAK, Nurten (2016), Adli Muhasebecilik Mesleği ve Türkiye’de Uygulanabilirliğinin Tespitine Yönelik Bir Araştırma, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- BEKÇİOĞLU, Selim, COŞKUN, Ahmet ve GÜMÜŞ, Umut Tolga (2013), İşletmelerde Hile ve Yolsuzlukların Önlenmesinde Farklı Yaklaşım: Adli Muhasebe, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı: 59, 1-16.
- CİĞER, Ayşegül ve TOPSAKAL, Yunus (2015), Adli Muhasebecilik Mesleğine Genel Bakış; Adli Muhasebe Eğitiminin Faydaları ve Engelleyicileri, *Akdeniz Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (31), 70-88.
- DAĞDEVİREN, İbrahim Ethem ve MİRZA, Şakir (2017), Muhasebe Meslek Mensuplarının Adli Muhasebeye İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesine Yönelik Ege Bölgesinde Bir Araştırma, *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 10 (2), 209-234.
- DOĞAN, S., (2016), Adli Muhasebecilik Mesleği ve Mesleğin Geleceği, *Finans ve Bankacılık Çalışmaları Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 5, 16-29.
- EIYA, O. & OTALOR, J., (2013), Forensic Accounting As A Tool For Fighting Financial In Nigeria, *Research Journal of Finance and Accounting*, Vol: 4, No: 6, 18-25.
- ERKAN, A., (2016), Muhasebeci ve Hukukçuların Bakış Açısından Adli Muhasebenin, Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Burdur.

- GÜLTEN, Selçuk (2010), Adli Muhasebe Kavramı ve Adli Müşavirlik Mesleği, *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl:68, Sayı 2010/3, 311-320.
- KARACAN, Sami (2012), Hukuk İle Muhasebenin Kesişme Noktası: Adli Muhasebe, *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, Yıl 4, Sayı 8, 105-128.
- KELEŞ, Dursun ve KELEŞ, Ümit (2014), Adli Muhasebecilik Mesleği ve Türkiye'deki Uygulamaları, *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 5 (9), Ocak, 53-75.
- KILLI, Mustafa ve ÇEVİREN, Seher Meral (2017), Muhasebe Meslek Mensuplarının Adli Muhasebe Farkındalıkları; Mersin İlinde Bir Araştırma, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 19(1), 87-108.
- KURT, Ahmet (2013), 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Perspektifinde Adli Muhasebecilik Mesleğine Bakış, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- MERİÇ, Arzu ve ERKUŞ, Hakan (2016), Türkiye'de Bilirkişilik Müessesesi Bağlamında Muhasebe Meslek Mensuplarının Yaptığı Uzman Tanıklık Faaliyetlerinin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma, *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, Cilt:14, Sayı:2, 317-340.
- ÖRTEN, Remzi (2000) *Genel Muhasebe Ve Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulama Örnekleri*, 2. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi.
- ÖZKUL, Fatma Ulucan ve PEKTEKİN, Pınar (2009), Muhasebe Yolsuzluklarının Tespitinde Adli Muhasebecinin Rolü ve Veri Madenciliği Tekniklerinin Kullanılması, *Muhasebe ve Bilim Dünyası Dergisi*, Cilt:11, Sayı: 4, 57-87.
- PAZARÇEVİREN, Selim Yüksel (2005), Adli Muhasebecilik Mesleği, *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt. 1, Sayı.2, 1-19.
- PEHLİVAN, Abdulkadir ve DURSUN, Adem (2012), Türkiye'de Adli Muhasebe Eğitimine Yönelik Bir Araştırma, *Atatürk Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 26, Sayı: 2, 129-141.
- SARUHAN, Şadi Can ve ÖZDEMİRCİ, Ata (2016), *Bilim, Felsefe Ve Metodoloji*, 4. Baskı, İstanbul: Beta Yayıncılık.
- TERZİ, Serkan ve GÜLTEN, Selçuk (2014), Adli Muhasebe Uygulamaları, Mesleki İhtisas Eğitim Notları, ASMMMO.